

**NEMISCHA-O'ZBEKCHA FRAZEOLOGIK LUG'AT TUZISH
MASALALARINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI**

*O'zbekiston Milliy Universiteti,
Xorijiy filologiya fakulteti,
Nemis filologiyasi kafedrasida stajyor-o'qituvchisi
Rahimova Mahzuna Husan qizi
mahzuna95@yandex.ru*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'at tuzish masalalari zamon talablari va tilshunoslik muammolari nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Frazeologizm – bu tilda figurativ ifodalarni o'z ichiga olgan iboralar majmuasi bo'lib, ular madaniyatni yoritishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda global muloqot va madaniyatlararo almashuv jarayonida nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'atlarning ahamiyati oshmoqda, bu esa til o'rganish va tarjimonlik faoliyatida muhim vosita hisoblanadi.

Tayanch so'zlar: Frazeologiya, nemis va o'zbek tillaridagi frazeologik lug'atlar, lug'at tuzish, madaniyat.

Annotation: In this article, the issues of creating a German-Uzbek phraseological dictionary are analyzed from the point of view of contemporary requirements and linguistic problems. Phraseologism is a set of expressions containing figurative expressions in the language, which play an important role in explaining genealogy and culture. Today, in the process of global communication and intercultural exchange, the importance of German-Uzbek phraseological dictionaries is increasing, which is an important tool in language learning and translation activities.

Keywords: Phraseology, phraseological dictionaries in German and Uzbek languages, vocabulary building, culture.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы создания немецко-узбекского фразеологического словаря с точки зрения современных требований и языковых проблем. Фразеологизм – это совокупность выражений, содержащих образные выражения в языке, которые играют важную роль в объяснении генеалогии и культуры. Сегодня в процессе глобальной коммуникации и межкультурного обмена возрастает значение немецко-узбекских фразеологических словарей, которые являются важным инструментом в изучении языка и переводческой деятельности.

Ключевые слова: Фразеология, фразеологические словари на немецком и узбекском языках, словарный запас, культура.

Hozirgi zamonda, axborot texnologiyalari va globalizatsiya tufayli turli tillar va madaniyatlar o'rtasida tez va samarali muloqot o'rnatish muhim ahamiyatga ega.

"ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIKNING DOLZARB MUAMMOLARI" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

Tilning faoliyati frazeologizmlar orqali amalga oshiriladi, bu esa tilda noan'anaviy ifodalarni o'z ichiga oladi. Nemis tilida frazeologiya asosan madaniyat va an'analar bilan bog'liq bo'lib, ularning erkin ravishda o'zlashtirilishi va qo'llanilishi inson hayotining turli jabhalarida bevosita aks etadi. Ushbu maqolaning maqsadi, nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'at tuzish masalalarining ahamiyatini yoritish va til o'rganish jarayonida unga ergashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni oshirishdir. Bu sohada davom etuvchi ilmiy izlanishlar til va madaniyatni yanada boyitishga xizmat qiladi.

Frazeologik lug'at tuzish jarayoni, nemis va o'zbek tillarida murakkab va qiziqarli bir jarayon bo'lib, u ko'proq tajriba va bilimlarni talab qiladi. Nemis frazeologizmlari har doim o'zgarib turadi va agar bu jarayon yetarlicha qo'llab-quvvatlanmasa, tilning boyligi o'z salmog'ini yo'qotishi mumkin. Ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlar, yangi terminlar va iboralarning paydo bo'lishi ham frazeologik lug'atni yangilash zaruratini keltirib chiqaradi.

Nemis tili va o'zbek tili madaniyati o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish, tilning boyligini va iboralarni o'zlashtirishning samarali usullarini kashf etishga yordam beradi. Frazeologik ifodalar va iboralar yordamida inson muloqotida aniq va ma'noli fikrlarni ifodalay oladi. Shuning uchun ham nemischa frazeologik lug'atlarning tuzilishi va rivojlanishi zamonaviy muloqotda katta ahamiyatga ega.

Bugungi kunda frazeologik lug'atlar, til o'rgatuvchilar, tarjimonlar va hatto til o'rganayotgan shaxslar uchun zarurdir. Nemis tilini o'rganayotgan shaxslar uchun frazeologik iboralarni bilish nafaqat tilni to'g'ri tushunishga, balki madaniy aspektni ham hisobga olishga yordam beradi. Shu sababli, nemis frazeologik lug'at tuzish masalalarining ahamiyati doimiy ravishda o'sib bormoqda.

Nemis tili, o'zining boy va xilma-xil frazeologik ifodalari bilan ajralib turadi. Frazeologiya tilning o'ziga xosligini, madaniyatini va xalqning ruhini aks ettiradi. [6,177] Bugungi kunda globalizatsiya va til o'zgarishlari sharoitida nemischa frazeologik lug'atlarni yaratish va rivojlantirish masalasi katta ahamiyat kasb etmoqda. Bu maqolada nemis tilidagi frazeologizmlar va ularning zamon talablariga muvofiq rivojlanishi haqida fikr yuritiladi.

Nemis tilining frazeologik boyligi, nemis xalqining urf-odatlarini va tarixiy tajribalariga asoslanadi. Har bir frazeologik ifoda ma'lum bir vaziyatni ifodalaydi, bu esa tilni o'rganayotgan insonlarni madaniy kontekstda rivojlantirish imkonini beradi. Frazeologik ifodalar orqali nemis tilini o'rganish, nafaqat grammatika va lug'at bilimini oshirish, balki madaniyatni tushunish imkonini ham beradi. Masalan, "Das ist nicht mein Bier" (Buning menga aloqasi yo'q) frazeologizmi nemis xalqining munosabatlarni ifodalash tarzini aks ettiradi. Bundan tashqari (festen) Fuss fassen – (oyog'ini mustahkam tutmoq) o'rnatib olmoq, China ist es gelungen, auch in Afrika politisch Fuss zu fassen. *Xitoy Afrikada ham siyosiy jihatdan ildiz otishga muvaffaq bo'ldi.* [9,67]

Frazeologiya biror tilning o'ziga xos belgilaridan biridir [1,45]. Nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'atlar, bu ikki til o'rtasidagi muhim madaniy va fikr almashuvining vositalari sifatida qaraladi.

Nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'at tuzish jarayoni: Nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'at tuzish jarayoni bir qator bosqichlardan iborat. Birinchidan, frazeologik birikmalarni to'plash va tizimlashtirish zarur. O'zbek tili va nemis tili frazeologizmlari o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni o'rganish muhimdir. Frazeologik bog'lanishlar madaniyatni ifodalaydi va shuning uchun ularni to'g'ri tushunish va qoidalar doirasida ifodalash zarur.

Til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik frazeologik lug'at tuzish jarayonida kuchli ta'sir ko'rsatadi. Nemis va o'zbek madaniyatlari orasidagi farqlar va o'xshashliklar frazeologik iboralar orqali namoyon bo'ladi. Har bir frazeologizm o'ziga xos tarixiy, ijtimoiy va madaniy kontekstsiz tushunib bo'lmaydi. Shu sababli, lug'atni yaratishda madaniy kontekstsiz foydalanish muhimdir [2,33].

Lug'at tuzishda leksikologiyaning barcha aspektlarini hisobga olish zarur [3,145]. Til o'rgatuvchilar va tarjimonlar frazeologik lug'atlardan qanday foydalanishlari kerakligini tushunishlari zarur. Nemis tili bilan o'zbek tili o'rtasidagi frazeologik birikmalarni bilish, nafaqat tilni to'g'ri tushunish, balki muloqotda to'g'ri ifodalanish imkonini ham beradi [5,91].

Bugungi kunda globalizatsiya va madaniyatlararo muloqot jarayoni faol rivojlanmoqda. Nemischa-o'zbekcha frazeologik lug'atlarning mavjudligi bu jarayonga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar yangi frazeologik iboralarni aniqlashda va ularni zamonaviy muloqotda qanday qo'llash haqida qo'shimcha bilimlar beradi. Masalan, Umarxo'jayev M. hamda Nazarov Q.larning uch tilli nemischa – ruscha- o'zbekcha frazeologik lug'atida frazeologizmlar quyidagicha beriladi:

etwas unter Dach und Fach bringen – etwas fertigstellen, etwas entgultig abschliessen – закончить, завершить – poyoniga yetqizmoq, tugatmoq.

“Wie weit bist du mit deiner Diplomarbeit? – Im Moment gibt es einige Schwierigkeiten, aber bis zum Semesterschluss will ich die Arbeit unter Dach und Fach bringen”. [10,21]

Til o'rganish jarayoni ko'pincha oddiy so'zlar va grammatika bilan cheklanadi, lekin frazeologizmlarni o'z ichiga olgan dasturlar talabalarning nutqiy va til ko'nikmalarini kengaytiradi [6,52].

Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar, masalan, virtual vositalar va onlayn resurslar orqali frazeologik ifodalarni o'rganish yanada osonlashdi. Interaktiv dasturlar yordamida talabalar frazeologik iboralarni ko'proq qo'llash, o'zlashtirish va hayotiy misollar orqali turli kontekstlarda amal qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqdamiz.

Raqamli resurslar va zamonaviy kommunikatsiya: Bugungi kunda raqamli muhit frazeologik ifodalarni saqlash va tarqatish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Onlayn lug'atlar va mobil ilovalar orqali foydalanuvchilar nemis frazeologik ifodalarni tez va oson topa olishlari mumkin. Bu, shuningdek, bugungi avlodning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi va til o'rganish jarayoniga sifatli yangi yondashuvlarni kiritadi.

Masalan, "PhraseFinder" kabi ilovalar frazeologik ifodalarni izlash va o'rganishga yordam beradi. Bu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda nemis tilida muloqot qilish imkoniyatlari oshmoqda. SMM platformalaridagi postlar va ulashishlar orqali nemis tilidagi frazeologik ifodalardan faol foydalanishmoqda, bu esa odamlarning diqqatini jalb etadi. [8,68]

Xulosa qilib aytganda, nemischa- o'zbekcha frazeologik lug'at tuzish masalalari bugungi kunda tilning rivojlanishi, madaniyatni saqlash va ta'lim jarayonlarida muhim ahamiyatga ega. Frazeologik ifodalarni o'rganish, tilni o'rganuvchilarga nafaqat til bilimlarini, balki madaniy kontekstni ham taqdim etadi. Zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslar yordamida frazeologik lug'atlar yaratilishi va tarqatilishi amaliy ahamiyatga ega bo'ladi. Bu jarayonlar, nafaqat tilni, balki umuman madaniyatni yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Schmidt W. Deutsche Phraseologie, Julius Groos Verlag, Berlin, 2021.
 2. Ellinger H. Phraseologismen und Kultur, Munich, 2022.
 - 3 Schmidt M. Deutsche Phraseologie: Ein Lehrbuch, 2020.
 5. Fischer H. Sprachliche Kommunikation: Grundlagen der Phraseologie, 2023.
 6. Schmidt B. Die Struktur der deutschen Phraseologie. München: Verlag für Sprachwissenschaft, 2020.
 7. Weber C. Kulturelle Identität und Sprache, Frankfurt: Deutsches Kulturinstitut, 2019.
 8. Fischer J. Digitale Medien und der Deutschunterricht, Stuttgart: Bildungshaus Schulbuchverlag, 2022.
- Nematov, O. (2022). HEAVY INDUSTRY INFRASTRUCTURE IN JIZZAKH PROVINCE: ACHIEVEMENTS, PROBLEMS AND SOLUTIONS. International Journal Of History And Political Sciences, 2(11), 41-44.